

РЕЦЕНЗИЯ

по **конкурс** за получаване на академична длъжност “**Доцент**”

- Професионално направление “Педагогика” (Педагогическо общуване, педагогическа диагностика), *шифър* 05.07.01.
- За *нуждите* на катедра “Дидактика” към Факултет по педагогика при Софийски университет “Св.Климент Охридски”
- Съгласно обява в ДВ бр. 9 от 2. 02. 2016 г.

Кандидат по конкурса: гл. ас. д-р Бистра Кирилова Мизова

Рецензент: проф. д.п.н. Надежда Витанова

Гл .ас. д-р Бистра Кирилова Мизова е Доктор по социална психология от 2005 г.

1. Гл. ас. д-р Бистра Мизова е главен асистент в катедра “Дидактика” на Факултета по педагогика на СУ “Св. Климент Охридски”, където работи като *щатен преподавател* от 2009 г. Преди това е била хоноруван преподавател в Нов български университет (2007 – 2009 г.); гост-преподавател в НАТФИЗ (от 2006 г.); учител по немски език в 12 СОУ и по психология и етика в ЧОУ “Ерих Кестнер”-София (2005 – 2006 г.) и специалист психолог в Институт по психология на БАН (2004 -2005 г.).

2. Основания за обявяването на конкурса и кандидатурата на гл. ас. д-р Бистра Мизова са преподавателската й дейност в бакалавърски и магистърски специалности, както и научната й дейност в научноизследователски и приложни проекти на СУ.

Гл .ас. д-р Б. Мизова преподава във Факултет по педагогика при СУ по следните учебните дисциплини:

- *В бакалавърска степен:* - Педагогическо общуване (он лайн); - Диагностика на аномалното развитие (он лайн); - Основи на педагогическите изследвания; - Емпирични изследвания в неформалното образование; - Комуникативни и поведенчески стратегии; - Психология и диагностика на развитието; - Медийни образователни програми.

- *В магистърска степен:* - Социална компетентност в общуването; - Педагогическа психология; - Екипна работа в институции за неформално образование; - Педагогическа диагностика (практикум).

3. Научни трудове

Гл. ас. д-р Б. Мизова представя общо **49** заглавия, от които **30** броя публикации са от периода **след придобиване на научната степен “Доктор”**.

В посочения брой публикации (30) се включват:

- 1 монография;
- 6 самостоятелни заглавия в една колективна монография;
- 3 студии, от които 1 – в съавторство;
- 2 учебни помагала;
- 18 броя статии в списания и сборници, от които 1 - на български и английски език и 11 бр. – в съавторство.

Публикациите след придобиване на научната степен “Доктор”, които са предмет на настоящата рецензия, се групират към следните тематични области:

- *Педагогическо общуване:* **5 бр. самостоятелни заглавия в колективната монография** “Педагогическо общуване за практически цели”; 2 бр. студийни разработки; 2 бр. статии и 1 учебно помагало.

- *Социално-комуникативна компетентност на учителя:* **1 монография; 1 самостоятелно заглавие в посочената по-горе колективна монография** и 5 статии, от които 2 - в съавторство.

- *Модели на комуникация в по-широк контекст:* 2 статии в съавторство.

- *Педагого-психологическа диагностика:* 1 студийна разработка в съавторство; 2 бр. статии, от които 1 – на български и английски език; 1 учебно помагало.

- *Диагностика със социално-психологическа насоченост:* 6 бр. статии, от които 5 - в съавторство.

3.1. Монографията “Учителят като компетентен комуникатор. Инструменти за измерване на социалната компетентност и комуникативния

стил на учителя.”, 2015 г. (269 с.) представя значимостта на социалната компетентност в професионално-личностния профил на учителя. Тази авторска теза е защитена убедително както от гледна точка на теоретични постановки, така и като резултата от емпирични изследвания.

Съдържателните характеристики на монографията, съдържащи ярки значими акценти, са следните:

- Авторката операционализира конструктите “социална компетентности” и “комуникативен стил на учителя”, прояваващ се в процеса на междуличностно общуване и при изпълнение на професионалните дейности.

- Моделирането и инструменталното измерване на комуникативните стилове на учителя се базира на поведенческия и диспозиционния подход в психологията на личността. *Комбинирането на тези подходи дава възможност на авторката да търси връзки и зависимости между поведенчески компоненти на социалната компетентност на учителя и личностните му диспозиции.*

- *Адаптацията и апробацията на методиката за изследване на социалната компетентност на учителя е с приносна значимост в сферата на психологическата диагностика.*

- Представени са и емпирични резултати за предпочитанията на учителите в рамките на категоризацията за четири комуникативни стила (по Д. Баумринд). Използваният от авторката факторен анализ й дава възможност да *ранжира* четирите комуникативни стила, чрез коефициентите на Спирман - Браун.

3.2. Самостоятелните параграфи в колективна монография в съавторство с Силвия Цветанска “ Педагогическо общуване за практически цели”, 2015, са поместени върху общо 172 стр. към 6 заглавия, *чиято обединяваща насоченост е погледът към интерперсоналната интелигентост на учителя, видяна като важна предпоставка да осъществяване целите на педагогическото общуване.* В тази посока авторката осъществява теоретични и емпирични изследвания :

- **“Обяснителни подходи и модели на комуникацията – проекции в педагогически контекст”**

На базата на концептуални модели за междуличностно общуване авторката анализира феномена “общуване”, проследявайки връзката между психологическите, системните и лингвистичните характеристики. *Това ѝ дава възможност да конкретизира теоретичната проблематика по посока на педагогическата комуникация, видяна в личностен и професионален аспект.*

- “Изследване на педагогическото общуване в училищна среда, чрез анализ на случаи”

В съдържателен план този параграф допълва идеята за необходимостта от практическо осмисляне на педагогическото общуване в конкретни педагогически ситуации. Приложението на контент анализ на количествените данни в тази посока дава възможност на авторката да категоризира някои по-често срещани в практиката нарушения в процеса на педагогическото общуване.

С подчертана практическа значимост са предложени педагогически “инструменти” за преодоляване на тези аномални тенденции в педагогическата практика.

- “Социално-комуникативната компетентност в професията на учителя – теоретични и емпирични аспекти”

Авторката доказва в теоретичен и емпиричен план същественото място на социално-комуникативната компетентност в професионалния профил на учителя. За тази цел прилага подходящи концептуални постановки и модели на конструкта, представени от съвременни автори. *Резултатите от емпирично изследване потвърждават идеята за значимостта на социално-комуникативната компетентност, като поведенчески конструкт за реализация на учителя в професионалната му дейност.*

- “Педагогическо общуване за стимулиране на ученето и мотивацията на учениците в обучението”

Систематизирани са теоретични идеи и практически насочени разсъждения въз основа на представен **“казус от практиката”**, който разкрива типични негативни страни на педагогическото общуване в процеса на обучение. Тъй като казусът е по посока на ”ученето” в обучителните взаимоотношения учител-ученик, авторката с основание включва в анализа си постановки на когнитивния и

социалния конструктивизъм. Представяйки различните модалности на учене, авторката поставя акцент върху мотивацията за учене и подходящи за учениците стимули за постигане на резултативно учене.

- “Позитивна комуникация за разрешаване на проблеми с дисциплината”

Отново е използван подходът “казус от практиката”, включващ проблеми с дисциплината в ученическите класове. Феноменът “нарушена дисциплина” се анализира многостранно от гледна точка на поведенчески, екологичен, когнитивен, системен и хуманистичен подходи, приложени към управлението на комуникациите и интеракциите в ученическия клас. *Концептуалният план на тези подходи, използвани в единство, дава възможност на авторката да конструира практически модели за превенция и справяне с негативните прояви на дисциплината в ученическия клас.*

- “Комуникация и управление на групово динамичните проблеми в ученическия клас”

“Казусът от практиката” тук е използван, като база за въвеждане на авторската идея относно ученическия клас, видян като група, чийто жизнен цикъл преминава през съответни “фази на развитието”. От друга страна, социометричният подход към груповите взаимоотношения дава възможност да се приложат измеренията на груповата структура към характеристиките на класа, динамиката на груповите взаимоотношения и тяхното управление. *С практическа значимост са предложените от авторката “инструменти и решения” за управление от учителя на груповите взаимоотношения и справянето с конфликтни комуникативни ситуации.*

Съдържателните характеристики на посочените по-горе части в колективната монография дават основание да се подчертаят следните позитивни особености на авторския стил:

- компетентно съчетаване на системен подход и моделиране на базата на теоретични аксиоми;
- теоретично обоснован понятиен и каузален анализ;

- диагностичен подход, включващ умело подбран диагностичен инструментариум;
- подходяща статистическа обработка на количествените данни от емпиричните изследвания, чрез приложение на корелативен и вариативен анализ, честотно разпределение и ранжиране;
- класификация и сериация на емпиричните резултати;
- практическа насоченост на теоретичния и емпиричния анализ.

3.3. Студии

Студийните разработки са поместени както следва: в Годишник на ФП на СУ “Св.Климент Охридски” – 1 студия, 2015 г. (под печат); в сп. Реторика и комуникации – 1 студия, 2015 г.; в самостоятелно книжно тяло на Превантивно-информационен център по проблемите на наркоманиите, София – 1 разработка в съавторство, 2011 г.

3.3.1.Студията “**Особености на педагогическото общуване в училищна среда**” представя резултати от емпирично изследване, чрез анализ на случаи. Акцентът е комуникацията в образователен контекст. На фона на сравнително малкия брой изследвания в тази област, авторката представя свое целенасочено изследване, осъществено с:

- “Диагностично наблюдение” с конкретни единици за наблюдение, свързани с категоризирани от авторката “полета на комуникация”;
- Допитване до учителите, проведено чрез разработен за целите на конкретното изследване авторски “Въпросник”.

Честотното разпределение на количествените резултати от наблюдението на изследваните случаи и кластерният анализ на отговорите на Въпросника дават възможност на авторката да систематизира важни особености на комуникативните компетентности на учителя и резултативността на педагогическото общуване.

3.3.2. “**Стил на общуване на учителя и подходи за неговото изследване**” е теоретична разработка без емпирично изследване. Авторката операционализира понятието “стил на общуване на учителя” от гледна точка на функциите на педагогическите дейности и в частност – преподаването, както и имайки предвид

описаните в литературата лидерски подходи и стилове на поведение. *Теоретичното представяне на проблематиката би могло да има и практическа насоченост в следващи разработки.*

3.3.3. Изследването “Предизвикателства и алтернативи в практиките по превенция на употребата на психоактивни вещества” е осъществено в рамките на международен проект “Младежта в Европа – Програма за превенция на употребата на наркотици”. Темата кореспондира, *макар и отчасти*, с проблематиката на педагогическото общуване, чрез включеност в емпиричната извадка на учители и ученици. *Така част от емпиричните резултати определят дейностите по превенция в училищен контекст.*

И трите студийни разработки разкриват компетентността на авторката и уменията ѝ да анализира и систематизира резултати от теоретични и собствени емпирични изследвания.

3.3. Статии

3.3.1. Статиите в списания (от 2005 до 2015 г.) са **10** броя, от които **6** са в съавторство.

В **7** от посочените статии авторката представя резултати от собствени теоретични и емпирични изследвания, които са пряко свързани с проблематиката на конкурса: изследване на социалната и социално-комуникативната компетентност на педагогически специалисти. **Налице е теоретична осведоменост и прецизна обработка и анализ на емпиричните резултати.**

Прави впечатление обаче, че в голямата си част съдържанието на статията “Изследователски гледни точки към проблема за социално-комуникативната компетентност на педагогически специалисти” дублира дословно съдържанието на т.4.3.1. и 4.3.2. от колективната монография. Същото се отнася и за статията “Комуникация в подкрепа на дисциплината в ученическия клас”, която също дублира дословно съдържанието на параграф 2 от втора част на монографията (въпреки че тази статия е включена в списъка на използваната литература към колективната монография).

Останалите **3** статии в списания: “Изследователска рамка за изучаване на идентичността” (2015 г.), “Специфика на междупоколенческата идентификация” (2008 г.) и “Агресията – бариера в междуличностното общуване” (2005 г.) представят интересни теоретични анализи, които *не са пряко свързани с проблематиката на конкурса*, но въпреки това допълват впечатлението на **психологическа компетентност на авторката**.

3.3.2. Статиите в сборници (от 2005 до 2015 г.) са **8** броя, от които **6** са в съавторство. Една от тези статии на тема “Специфика на националната и европейската идентичност на българските юноши” е публикувана в два идентични сборници, издадени в София на български и английски език.

Проблемтиката на посочените **8** статии е разнопосочна, като **2** от тях кореспондират с темата на конкурса: “Адаптация и апробация за български условия на метод за оценка на социалната компетентност на педагогическите специалисти” и “Семиотика на колективното послание”.

Като цяло, посочените статии в списания и в сборници потвърждават конструктивното отношение, концептуалното мислене и изследователските умения на авторката към педагогическата, психологическата и социално-психологическата проблематика, свързана с актуални акценти в съответната област. Съдържанието на статиите е научно и понятийно издържано.

3.4. Учебни помагала

3.4.1. Он-лайн курсът “Педагогическо общуване” е предназначен за дистанционно обучение на бакалаври по Педагогика и отговаря на задължителната учебна дисциплина “Педагогическо общуване”. Съдържанието на курса, разпределено към **13** теми, ориентира студентите в същността на междуличностното общуване и специфичните му прояви в педагогическа среда. Практическата насоченост на учебното съдържание е свързана с усъвършенстване комуникативните умения на студентите и стимулиране на осъзнатост в общуването с различни партньори в педагогическата среда.

3.4.2. Он-лайн курсът “Диатностика на аномалното развитие” е предназначен за дистанционно обучение на бакалаври по Педагогика и отговаря на избираемата учебна дисциплина “Диагностика на аномалното развитие”. Съдържанието на курса, разпределено към 11 теми, ориентира студентите в теоретични постановки за възрастовото развитие в норма и амнорма и е практически насочено към развитие у студентите на умения за измерване и съпоставяне на оценъчните резултати в контекста на личностното, емоционалното, когнитивното развитие на Аз-а.

Научни приноси на представените публикации на гл.ас. д-р Бистра Кирилова Мизова.

4.1. От позициите на водещи концепции и подходи в педагогиката, психологията и социалната психология се осъществява *интегративно изследване* на педагогическото общуване и ролята на социалната и комуникативна компетентност на учителя за успешна реализация на педагогическите му дейности.

4.2. Очертани са основни посоки на приложение на “*компетентностния подход*” в педагогическа среда, чрез:

- *операционализация* на конструктите “социална компетентности” и “комуникативен стил” на учителя;

- *диагностика* на комуникативните стилове на учителя, видяни в единство с личностните му характеристики;

- *диференциране на комуникативните компетентностите* според особеностите на педагогическите ситуации в обучението и в по-широкия контекст на професионалните дейности на педагогическите специалисти.

4.3. Чрез разработване на *авторски инструменти за диагностика* на социалната компетентност и комуникативни умения на учителя, се обогатява обхвата на педагогическата диагностика.

4.4. Интердисциплинарният подход дава възможност на авторката да види интерпретираните от нея проблеми на макро- и микроравнище, което допринася за постигане на *синтезен поглед* върху теорията и практиката на педагогическото общуване.

Заклучение:

Налице е една убедителна кандидатура на компетентен автор и университетски преподавател със значими теоретични и научно-приложни приноси. Представените публикации разкриват индивидуално очертана методологическа ориентация на авторката, което е един съществен потенциал за по-нататъшните ѝ постижения, като учен и изследовател.

Всичко посочено по-горе заедно с обобщенията към т.3.1., 3.2. и 3.3. ми дава основание да предложа на уважаемото Научното жури да избере и да гласува присъждането на академичната длъжност “Доцент”, по шифър 05.07.01, на гл.ас. д-р Бистра Кирилова Мизова.

15.05.2016 г.

Рецензент:

(проф. д.п.н. Н. Витанова)